legyen czélunk. Ha nagyravágyók a' trónra ahítoznak, ám foglalják el! Navarra 's a' bask tartományok, mellyek a' barátság', a' vér', a' szokások', a' szabadságok' olly sok köteléke által egymáshoz csatolvák, ezentúl függetlenek. Mától fogva nem vagyunk többé rabjai azon nyomorekoknak, kik megszokák, mint urak parancsolni 's a' szegények' költségére gazdagodni. Fegyverre! Éljen a' függetlenség! Béke! Szabadság! Alávetés az uj hatóságok alá! Verastegui, 1838. Murragaray, *ő* kormányzó, a' függetlenség' főnöke."

Madrid, april. 14.

Azon feszültség, melly *ő* felsége az uralkodó királyné és sógora, don Francisco de *Paula* infans, közt uralkodék, most valóban nemi viszonyos ellenségeskedéssé látszott fajulni. Azon kiméletlen mód, mellyel az uralkodónő legközelebbi körehez tartozó különféle személyek az e' hónap' elején megindult és most már elnyomott *„el Graduador"* napi-lapban megtámadtattak, 's azon otrombaság, mellyel ellenben az infans' tulajdonságai és nejének érdemei kiemeltettek, minden abbeli gyanut elnyomhattak volna, mintha e' magas személyek csak legtávolabbról is részt vettek volna e' günyiratokban; de a' köz szózat az infans' megbizottját, *Parsent* grófot, olly nyilván jelelé ki mint szerzőt, hogy ez tanácsosnak vélte, a' nyilványos hírlapokban eléggé kétértelmű módon ellenmondani e' vádnak. — 11-diken a' pénzügyminister egészen váratlanul értesíté a' követgyülést egy ujon felfedezett összeesküvésről, melly Cadixban kitűtése előtt elnyomatott: „Számos összeesküvések intéztetnek, ugymond, az 1837diki kormány és alkotmány ellen; titkos társaságok által vezettetnek, mellyek a' praetendenssel egyetértenek. Az összeesküvés az egész nemzet közt terjed; csak arra várnak, hogy valamelly tartomány kezdjen, hogy azonnal mindenfelé kitörhessenek. Tudja meg egész Spanyolország, hogy don Carlosnak elárulni akarnak bennünket! De a' kormány tudja, kik az összeesküvők, 's mihelyt a' megkivantató bizonyságokat birandja, hullani fognak az összeesküdtek' fejei, bármi magas legyen is rangjok." Zajos tetszés követé e' beszédet; csak *Iznardi* ur (az *Eco del Commercio*' szerkesztője) kiálta fel: „A' minister' szavai senkit sem vakítnak; illy összeesküvés nem létez; a' ministerek azon szelvészt, melly őket érdemelve fenyegeti, mások felé iparkodnak irányozni!" Itt minden oldalról rendre szólíttatott, 's a' boszankodás nyilván mutatkozott minden hallgatónál.

A' hadministeriumhoz azon hír érkezett, hogy a' *Negri* gróf alatti carlosi expeditio Saelices mellett *Iriarte* által megveretett. A' carlosiak, hallomás szerint, e' csatában nagyszámu tiszteket és 200 katonát vesztettek.

Belgium.

Brüssel, april. 18.

E' hó' 14én az itteni törvényszék egy „A' hadministerium' gyalázatosságai" czímű könyv' kiadóját hathónapi fogságra 's polgárjoginak tizevi elvesztésére itélte. — Ez fontos esemény, mert az első eliteles a' sajtóvétség miatt, mellyet a' revolutio óta értünk. Fájdalom, a' tulajdonkép bünös, a' szerző, nem nyomoztatott ki. A' könyv csak ismételése volt egy csapat czikkelynek, mellyeket az itteni orangista hírlap *„Lynx"* közlött. A' hadministerium azzal vádoltatott benne, hogy néhány év' lefolyta alatt nem kevesebb mint 15—16 milliót fecserlett vagy sikkasztott el. Törvényszék előtt azonban minden számolások' hamissága, minden vádak' semmisége annyira világos lőn, hogy a' most már eliltéltnek védelmezője a' legnyomorultabb mentségekhez volt folyamodni kénytelen, mellylyek azonban semmit sem használtak. Ez ócsárlások' legközelbi czélja volt, a' hadseregben elégedetlenséget gerjesztení. E' tekintetben tehát az elitelésnek jó hatása nem maradand el, 's hihetőleg ama' másik jót is eszközlendi, hogy jövendőben az esküttszéket (juryt) a' sajtóvétségek' megítélésében nagyobb energiára buzdítsa; mert eddig e' tekintetben megbocsáthatlannal győngének mutatta magát. Ha t. i. azt jegyzem meg, hogy ez a' revolutio óta első illynemű elitélés, ebből még senki se következtesse, hogy Belgiumban a' sajtó szinte szabadságával. Sőt egy országban sem uralkodik nagyobb sajtógarázdaság mint itt. Erre nézve általában azon elvet alapítá meg a' kormány, hogy semmit tudomásul nem vesz; 's ki panaszolkodhatnék, ha a' király maga nyugodtan elnézi a' legszemtelenebb czikkelyeket, mellyeket az orangista hírlapok koronkint ellene bocsátgatnak? — A' király után a' felsőbb és alsóbb rendű papság tiszteletik meg a' legszemtelenebb megtámadásokkal. Egy itteni hírlap, *„Mephistopheles"* a' püspököket és papokat általában csak a legalacsonyabb gyalazó és günyevekkel szokta illetni, naponkint szemnyes anekdotákat találván fel olly papokról, kiket névszerint megnevez; mindennemű gazságokat rő rájok, levelezéseket kohol, mintha azokat papok folytatták volna egymás közt, mellyekben a' legaljasabb a' legvakmerőbbel keverve; szóval, az ellenségeskedésben és rágolmazásban korlátot nem talál. Mindez nyugotun nézetik. Megvetés által reménylenek árthatlanná tenni egy mérget, melly azonban emésztőleg csuszik be a' társaság' erecibe. Ugyanazon lapnak darab ideig egészen különös módja volt, magának előfizetőket szerezni. Megiratott valamelly családnak, hogy ha elő nem fizet, megbánandja. Minthogy pedig a' legszemtelenebb rágalmakból is, az ismételes példabeszéd szerint, ragad az emberre valami, sietett a' család a' parancsnak engedelmeskedni, hogy hírét szégyenkőre ne tegye. Vannak házak, mellyek megtámadtatástól felelmökben három négy példányt járatnak. Az atyák lányaiknak, a' férjek nőiknek stb. feltették jóhírét. Egy másik iparág pedig abban állá, névnélküli vádakat nyomtatni ki katonai főnökök ellen, azon állítás mellett, hogy tisztektől jőtek; így terjesztetének el viszálkodások az itteni katona-iskolában 's némelly ezredeknél; párviadalok keletkeztek, 's több mint egy derék férfi veszté életét. Kétszer volt e' lap a' jury előtt, és mindenkor szabadon bocsáttatott, mert az esküttseknek nem volt bátorságuk, vele ellenségeskedésbe jőni. Létez tehát még az ország' szégyenére, 's mellette, mérges gombakint nehány ujak is növekedtek, mellyek azt, ha lehet, még meghaladni iparkodnak. A' szabadság' neve alatt illymódon elviselhetlen zsarnokság fészkelte be magát, mellynek csak a' törvényhatóságok' hatalmas közbenlépte által lehetne határt szabni. Az érintett elitélés ezt ezennel meg is kezdé. — Illynemű visszaélések ellen legbiztosabb szer volna a' közönség' azon indignatioja, melly az illy lapokat mindenütt visszaigazitná 's felkapni nem engedné; de szomoritó tünemény, hogy az olvasó közönségnek erre még nincs elegendő erkölcsi ereje.

Magyar hírlapok' heti szemléje.

April. 23. — 29.

A' *M. Szion* első jegyzékét közli „a' magyarhoni papság' adakozásinak a' vizár által károsodottak' részére," 's utóbb egy, az orthodoxiát tüzesen védő commentariust kezd meg m. *Scitorszky* János rozsnyói püspök urnak egy levélben kifejezett imez ohajtása felett: „optandum, ut omnes christianae religionis confessiones ad unionem *in sensu morali* (értetik: *non simul dogmatico*) fraternas porrigere velint manus." — Ezen commentariusnak folytatása, még mindeddig, nem tudjuk mi okból, nem érkezett el hozzánk.

Az *Athenaeum* fordításokat közöl angolból és németből. A' „játékszini krónikában" *Bajza* igen neheztel a' pesti magyar szinház' publicumára, mivel az „e' serdülő intézettől még mindig óriási dolgokat kiván", 's például, a' ház' husvéttani megnyitásakor nem gondolta meg, „hogy *uj* darabok vannak ugyan betanulva, mellyekkel az előadásokat kezdeni lehetett *volna*, de hogy uj darabok' előadásához azok' betanulása még nem elég, hanem más készületek, jelesül diszitmények, is kellenek, már pedig az árviz, melly itt is *nem csekély* kárt okozott, megfosztá a' szinház' festőjét a' helytől, hol dolgozhassék," továbbá „hogy régi, *nagyobbszerű* darabot is *lehetett volna* adni, de ebben gátolá a' szándékot egy pár jelesebb szinésztag' betegsége"; azonban a' publicum „csak megállott a' szinházban 's egy sereg észrevételt és kifogást tett, a' nélkül hogy a' machina' belsejébe *tekinthetett* 's látta volna, hogy a' miket ő kigondolt és mond, az a' szinház' kormányzóinak fejeikben is megfordult, de ezek végtére sem tehették azt, mit óhajtottak, hanem csak a' mit lehetett 'stb." Ez igen különös. Tudtunkra a' publicum örökké illyen volt 's örökké illyen lesz. Valljon mit mondana Bajza ur azon vendéglőnek, ki egy szép vendéghazat nyitna Pesten, 's miután B. ur tele ersznnyel és üres gyomorral hozzá belépve, nála *szép* pénzeért *roszuit* ebédelt volna, közelednék 's igy szólana: „Uram, én az urnak szemébül is látom, hogy haragszik, és nem ok nélkül, mert bizony nem a' legjobban ebédelt. Ő az urnak külön ebéddel is szolgálhattam *volna*, de az egyik szácsnném és kuktám ma reggel roszúl lett, a' pecsenyeforgatóm leforrázta kezét 's nem forgathatott, különben is a' piacz ma sokkal gyérebb és mostohább volt mint máskor. Az ur pedig, ki mindezeket nem tudja 's nem is *tudhatta*, itt ül és káromkodik, mintha én nem tudnám szinte igen jól, hogy az urat szép pénzeért másképen kell vala megvendégelnem, *ha lehetett volna*. Ne vegye az ur rosz néven, de én azt kivánom, hogy a' ki nálam eszik, okos és jó szándékú ember legyen, a' ki kimélve szól és serdülő intézettől óriási dolgokat nem kiván. Az én vendéglőmnek még temérdek hiánya van; az ur nem is képzeli, mennyit vesztődöm és fáradok én vele; hirtelen csak ugy lehetne az jóvá, ha egész Pest városa, vagy még jobban, az egész nemzet hozzám járna enni 'stb." Kérdem, mit mondana B. ur ennek a' vendéglőnek? hihetőleg vállat vonitana a' jánhor' orra alá, feltenné kalapját 's kifordulna az ajtón, többé a' küszöbön be nem lépendő; vagy ha B. ur bárgyubb ember volna, mint a' minőnek képzelem, illyen szókkal fordulna hozzá: „Az illyen adtál, hát miért nem mondta azt az ur *előbb*?" — Kép nélkül szólván: a' publicum nem köteles tudni, minő akadályokkal vesződik az igazgatóság; a' publicum nem köteles betekinteni a' szini előadások' machinájába, mellybe B. ur szerint is be *sem tekinthet*; ellenben a' publicumnak joga van, mihelyt a' szinház megnyittatott, jó és ízlésához szabott művet követelni, 's ha ezt nem találá, egyhamar be nem menni. Ha tehát az igazgató amazt nem tehetti, és publicumát mégis meg akarja tartani, akkor az ő kötelessége, ezt a' lehetetlenség felől *előre* felvilágositani, 's engedékeny kedvezését eo non obstante *egy kis időre* (mert soká a' dolog nem tarthat) kikérni, valamint a' kezdő vagy gyengélkedő szinészek' számára kedvezést kérni szoktunk. — Bajza ur, kinek a' pesti szinház' és szinészet' ügyéről a' vész után egykét szót szólani talán illett, sőt sok tekintetből, mint a' posteriori látjuk, szólani *kellett* volna, mindeddig hallgatott mint a' hal, 's most megfoghatatlan fonásággal az általa és senki más által fel nem világositott, fel nem buzdított közönséget belátlanság és idegenkedés miatt korholja! Ebből csak azon sajnos következtetést kell hiznunk, hogy némelly urak a' csupa ész és csupa autoritás miatt nem tudjak magokat helyzetükhöz és közönségükhöz alkalmazni.

A' *Figyelmezőben* velés ismértetése találtatik dr. *Jankowich* Antal' (Nador-Fehérczeg' udvari orvosa') „Pest und Ofen mit ihren Einwohnern, besonders in medicinischer und anthropologischer Hinsicht . . . 1838." czímű munkájának, 's egy szinte philosophiai czikkelyének. Ez utóbbinak iroja bizonyos *Aldunk* lappangani.

A' *Természet*ben „literaturai világ" fülirat alatt *Kunosz* bevégzi értekezését olvasó publicumunk' langyságá' okai felől, a' harmadikat, t. i. hiralatink' helytelenségét, hozva fel; de adatokat és alkalmaztatásokat ismét nem hozva fel. A' szépliteraturai részben a' virágnyelv' kedves folytatasan és *Garagnak* egy nyajas dalán kivül mutatvány kerdelik meg *Hazucha*' „Haramiacsók" czímű uj vigjátekabol. E' töredek' mutatványból ugyan még az egész' becsére és helyegére következtetni nem lehet, de a' *lehetséget* már e' rövid töredékben is felreismérni lehetetlen. Az iró olly világos és szabad öntodattal beszélteti 's cselekedteti embereit; noha a' rendező kéz még egy kissé gyakorlatlan 's ingadozó a' szinek' megvalasztasaban 's azoknak bizonyos határa kimért, gazdalkodó hasznalataban. 'S ez az egészséges, fiatal, dús vena! Látni, miképen az iró, soha sincs zavarban a' felett, *mit* mondjon, hanem inkább a' felett, mit ne mondjon, vagy mit *mikor* mondjon, ellenkezőleg némelly ujabb és régibb költőinkkel, kivált lyricusainkkal, kik alig találtak fel egy picziny kis lyricum motivumocskát, azt azonnal 10 — 12 strophaban, vagy egy pár nagy gonddal kisimitott sonettben, nagyünnepelyesen feltalaltak, felmelegitették, kikürtöltették 's érette a' koszorút, mint egykor Napoleon a' koronát, önmagoknak nagymegelégedve feltették, 's magokat barátik és tányérnyalóik által megtömjénezettek. — Egyébiránt ez a' *Hazucha* ugyanaz, ki X. et Comp. alnév alatt legelső renditette meg az uj generatio előtt *Bajza*' kritikai autokratiáját, 's a' Kritikai Lapok' népszerűtlenséget több más okok mellett (mellyek' felhordasa nem ide tartozik) leginkább az által sietteté, hogy az általanyos tusakban és hatalomszavakban diadalmas hőst a' részletes harcz' és aprólékos feloselések' zsibbasztó hinárjába csalta le. Az e' miatt érzett neheztelést, ugy látszik nekem — mert hiteles és pedig nyomtatott bizonyitványim vannak rá — a' Kritikai Lapok' kiadója a' pesti magyar szinház' igazgatójával is közlötte, a' mit én rendkivül sajnalok, mivel azt hiszem, hogy a' talentumokat személyes ellenségeinkké tennünk nagy vakmerőség, a' rank bizott ügy' ellenségivé tennünk pedig sohasem szabad; — 's mivel még azt is hiszem és jósolom ('s kérem ezen jóslatomat jól feljegyeztetni), hogy a' pesti magyar szinhaz Hazuchara, a' drámairóra, hamarább mint véli, visszatérend. —

Az *Ismertető* folytatólag 'a berekesztőleg igen jó dolgokat mond el „a' földesurnak saját jószágani lakasaról 's öngazdálkodásáról", valamint ennek köztünk, igen gyakor, igen igaz és igen szánandó akadályairól.

A' *Rajzolatok*ban b. *Barkóczy* Ferencz a' XII. számmal berekesztí az általa megkezdett „néhány híres iró' életé"-t. — Ugyane' számokban „egy szerelmes' kinórai" czím alatt költői arabeskek foglaltatnak *Frankenburg* Adolftól, ki, mellékesen legyen mondva, *Munkácsy* ur' tavolléte alatt jelenleg e' lapok' szerkesztését is viszi.

A' *Regélő* „nevezetes asszonyok' rövid életrajza"-t kezdi meg, még pedig „a' legrégibb időkön kezdve jelen korunkig." Igy épen nem csoda, hogy a' legelsők, kikkel minket ez uttal a' Regélő megismértet: *Semiramis*, *Debora*, *Helena*, *Artemisia* 's a' szép és hű *Berenike*. — A' *Honmüvészben* ez uttal semmi czikkely sem birta lekötni figyelmünket.

A' *Társalkodó*ban *Balla* Károly (a' korán megszűnt *Kémlő*nek igen érdemes és értelmes volt szerkesztője) a' Dunának Buda-Pestet fenyegető árvize ellen mint legolcsóbb, legkönyebb 's mind e' mellett is eléggé biztosnak látszó szert javasolja azt, hogy Pozsonytól egész Ujvidékig a' kellő helyeken jegtörő ágasok emeltessenek. Utóbb az ezeregyedik szó emelkedik a' „tagosztály' tárgyaban" 's mint hisszük, egy ideig legalább berekesztoleg. Mi ugyan tökéletesen egyet értünk a' szerzővel, mindön ezt mondja: „Miután az 1836iki törvény a' tagosztályt mindenütt, hol csak eszközölhető, kiterjesztetni kivánja; azt olly helyeken, hol *valóban eszközölhető 's kivánni fogják*, minden gyakori felszólalás nélkül is czélba veendik; olly helyeken pedig, hol azt a' törvény' szelleme szerint is czélba venni *teljes lehetetlenség*, egymást követve léphetnek fel szószékre hazánk' szónokai . . a' lehetetlenség csak mindig lehetetlenség maradand." Eléttől fogva azt kellett volna az e' tárgyról értekezett uraknak tekinteni: *hol* és *mikép* eszközölhető vagy tanácsos a' tagosztály, nem pedig általában véve jó e az; mert e' kérdést a' hozott törvény után itéletünk szerint csak a posteriori lehet feszegetni, azaz meg kell mutatni, hogy ime a' tagosztály itt is amott is megtörtent 's mindenütt káros következése lett, következésképen a' tagosztály practice rosz, következésképen a' törvényt meg kell másitani. — Végre ugyanezen számban a' chinai birodalom' politicai állapotjáról igen felszegy előadast olvashatni bizonyos *Garády*-tol. Ki barátja, elméletileg, a' despotismusnak? e' szónak, melly a' jogtalansag' és jogtaposas' eszméit magában hordozza? De ha a' valóságról és gyakorlatról vagyon szó, mellyben a' despotismus egy vagy más forma alatt örökké létezett 's örökre létezni fog, akkor ugyan a' chinai despotismusnak azon erkölcsteleneségét 's nemzetelleniségét, mellyet rámazolni akar, sohasem fogja *Garády* ur a' historiával elhiteni.

A' *Hasznos Mulatságokban* igen nyomos és kielégitő értesitést ad az Eger-vidéki takarék-gabonamagtárokról *Czuck* János, fel-németi kasznár, kinek kezelése 's felügyelése alatt a' patriarcha-érsek' parancsára az uradalomban 's talán hazánkban is legelső illyes magtár' köve letétetett.

A' *Vasárnapi ujság* a' chinai eperfatenyésztést; a' *b. Mulattató* Balványos vára' ismértetését folytatják.

Csató Pál.

Nyomtatja ifjabb *Schmid Antal*.